

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 12g/2024

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 68 alin. (1) lit. j) din Codul electoral
*(actele care confirmă finalizarea studiilor
de către persoana care candidează la funcția de primar)*

CHIȘINĂU
5 martie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 24 ianuarie 2024,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 5 martie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 68 alin. (1) lit. j) din Codul electoral, din perspectiva omisiunii reglementării altor documente care să confirme finalizarea studiilor necesare pentru a candida la funcția de primar, ridicată de dna avocat Mariana Barașianț, în interesele dlui Leonid Umanet, parte în dosarul nr. 3a-73/2024, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de un complet de judecători de la Curtea de Apel Chișinău format din doamnele Victoria Sîrbu și Angela Braga și domnul Ion Țurcan, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. La 7 decembrie 2023, dl Leonid Umanet a formulat o acțiune în justiție împotriva Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale Chișinău nr. 1, a Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale comunale Bubuieci nr. 1/8, a Comisiei Electorale Centrale și a terților dl Alexei Percemlî, Partidul politic „Partidul Acțiune și Solidaritate” și Partidul politic „Mișcarea Alternativă Națională” de anulare a Hotărârii Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale comunale Bubuieci nr. 1/8 nr. 46 din 1 decembrie 2023 cu privire la înfirmarea legalității alegerilor pentru funcția de primar în comuna Bubuieci și obligarea sa de a emite o hotărâre privind confirmarea alegerilor locale generale pentru funcția de primar în comuna Bubuieci.

4. Prin Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, din 15 decembrie 2023, cererea de chemare în judecată a fost respinsă. Hotărârea a fost contestată cu apel de dna avocat Mariana Barașianț, în interesele dlui Leonid Umanet. La etapa examinării cererii de apel, dna avocat Mariana Barașianț a ridicat, în interesele dlui Leonid Umanet, excepția de neconstituționalitate a articolului 68 alin. (1) lit. j) din Codul electoral, din perspectiva omisiunii

reglementării altor documente care să confirme finalizarea studiilor necesare pentru a candida la funcția de primar.

5. La 29 decembrie 2023, Curtea de Apel Chișinău a respins apelul formulat și a menținut hotărârea primei instanțe. De asemenea, instanța de apel a refuzat, printr-o încheiere din aceeași zi, ridicarea excepției de neconstituționalitate menționată *supra*. Decizia Curții de Apel Chișinău a fost contestată cu recurs de către avocata dlui Leonid Umanet.

6. Prin Decizia din 11 ianuarie 2024, Curtea Supremă de Justiție a admis recursul, a casat Decizia Curții de Apel Chișinău din 29 decembrie 2023 și Încheierea din aceeași dată prin care s-a refuzat ridicarea excepției de neconstituționalitate, iar cauza a fost trimisă la rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, de un alt complet de judecată.

7. În cadrul examinării cererii de apel, dna avocat Mariana Barașianț a ridicat, în interesele dlui Leonid Umanet, excepția de neconstituționalitate a articolului 68 alin. (1) lit. j) din Codul electoral, din perspectiva omisiunii reglementării altor documente care să confirme finalizarea studiilor necesare pentru a candida la funcția de primar.

8. La 18 ianuarie 2024, Curtea de Apel Chișinău a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

„(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.”

10. Prevederile relevante ale Codului electoral, adoptat prin Legea nr. 325 din 8 decembrie 2022, sunt următoarele:

Articolul 68

Înregistrarea concurenților electorali

„(1) Pentru înregistrarea în calitate de concurent electoral, partidele politice, blocurile electorale, candidații independenți sau candidații la funcția de Președinte al Republicii Moldova prezintă, cel târziu cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor, Comisiei Electorale Centrale sau consiliilor electorale de circumscripție următoarele documente:

[...]

j) copia de pe diploma de studii, în cazul candidaților pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și cea de primar;

[...].”

Articolul 161

Condițiile speciale pentru a fi ales

„(1) Au dreptul de a fi aleși consilieri în consiliile locale cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot, care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani.

(2) Au dreptul de a fi aleși primari cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 23 de ani și au cel puțin studiile generale obligatorii prevăzute la art. 13 din Codul educației nr. 152/2014.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autoarei excepției de neconstituționalitate

11. Autoarea excepției susține că, potrivit articolului 68 alin. (1) lit. j) din Codul electoral, persoanele care candidează la funcția de primar trebuie să depună copia diplomei de studii. Prevederea în discuție nu stabilește posibilitatea depunerii altor documente care să confirme finalizarea studiilor generale obligatorii de către persoanele care au pierdut certificatul/diploma de studii.

12. Așadar, omisiunea de a reglementa posibilitatea depunerii altor documente care să confirme finalizarea studiilor necesare pentru a candida la

funcția de primar încalcă dreptul persoanei de a fi ales la funcția de primar. Această omisiune contravine articolelor 1, 23, 38 și 54 din Constituție.

13. Autoarea excepției susține că, în acest caz, dl Leonid Umanet, care a candidat la funcția de primar în comuna Bubuieci, are finalizate studiile gimnaziale obligatorii (clasa a VIII-a), însă și-a pierdut documentul care atestă acest fapt. La solicitarea dlui Leonid Umanet, autoritățile competente au răspuns că nu au putut identifica copia diplomei. De asemenea, la 28 septembrie 2023, Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a informat că, potrivit Ordinului nr. 17 din 5 septembrie 1983, dl Leonid Umanet a fost înmatriculat în clasa a IX-a în Școala medie serală nr. 14 din orașul Chișinău. În aceste condiții, autoarea excepției susține că omisiunea de a reglementa posibilitatea prezentării altor documente care să confirme finalizarea studiilor necesare pentru a candida la funcția de primar încalcă dreptul de a fi ales al dlui Leonid Umanet.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul electoral, ține de competența Curții Constituționale.

16. Curtea observă că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, ridicată de o parte dintr-un proces pendinte la instanța de apel, este formulată de subiectul căruia i s-a acordat acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

17. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză de contencios administrativ în care persoana care a candidat la funcția de primar în comuna Bubuieci contestă hotărârea Consiliului Electoral al Circumscripției Electorale cu privire la infirmarea legalității alegerilor pentru funcția de primar în această comună, pentru că acesta nu a prezentat copia diplomei de studii potrivit articolului 68 alin. (1) lit. j) din Codul electoral. Prin urmare, Curtea admite că prevederile contestate ar putea fi aplicate la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

18. Curtea reține că obiectul excepției îl constituie prevederile articolului 68 alin. (1) lit. j) din Codul electoral din perspectiva omisiunii reglementării altor documente care să confirme finalizarea studiilor necesare pentru a candida la funcția de primar. Prevederile contestate nu au mai făcut obiect al controlului de constituționalitate sub aspectul contestat de autoarea excepției.

19. Autoarea excepției susține că omisiunea menționată *supra* contravine articolelor 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 23 (*calitatea legii*), 38 (*dreptul de vot și dreptul de a fi ales*) și 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) din Constituție.

20. Referitor la incidența articolelor 1 alin. (3), 23 și 54 din Constituție, în jurisprudența sa, Curtea a reținut că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul excepției trebuie să demonstreze existența unei ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție

(HCC nr. 5 din 14 februarie 2023, § 41; DCC nr. 15 din 16 februarie 2023, § 19; DCC nr. 168 din 7 decembrie 2023, § 18).

21. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că omisiunea legislativă constituie obiect de examinare la Curtea Constituțională dacă prin aceasta este afectat un drept fundamental (DCC nr. 88 din 25 iulie 2023, § 19; DCC nr. 138 din 26 octombrie 2023, § 16).

22. Articolul 38 alin. (3) din Constituție stabilește că dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că dreptul de a fi ales și dreptul de a accede la o funcție publică nu sunt drepturi absolute și, prin urmare, pot fi restrânse. În acest context, Curtea reține că dispozițiile articolului 38 alin. (3) din Constituție, care garantează dreptul cetățenilor Republicii Moldova de a fi aleși, presupun reglementarea prin lege a modului de realizare a acestui drept, implicit, instituirea unor restrângeri (a se vedea HCC nr. 25 din 9 noiembrie 2010 § 2; HCC nr. 19 din 16 iulie 2013, §§ 57-58).

23. În prezenta cauză, Curtea observă că, potrivit Codului electoral, au dreptul de a fi aleși primari cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 23 de ani și au cel puțin studiile generale obligatorii prevăzute la articolul 13 din Codul educației (articolul 161 alin. (2)), iar pentru înregistrarea în calitate de concurent electoral la funcția de primar, persoana trebuie să depună la organul electoral, *inter alia*, „copia de pe diploma de studii” (articolul 68 alin. (1) lit. j)).

24. Din coroborarea normelor legale, Curtea reține că pentru a fi înregistrat în calitate de candidat la funcția de primar într-o unitate administrativ-teritorială, cetățeanul Republicii Moldova trebuie să aibă, cel puțin, studii generale obligatorii finalizate și să demonstreze acest fapt prin prezentarea copiei actului de studii relevant. În funcție de anul de absolvire al instituției de învățământ, actul de studii relevant poate fi: certificatul de studii gimnaziale, diploma de absolvire, certificatul de studii, adeverința de studii etc. (a se vedea articolul 11¹ din Codul educației și Anexa nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 330 din 31 mai 2023 cu privire la aprobarea Cadrului național al calificărilor).

25. Argumentele autoarei sesizării referitoare la încălcarea dreptului de a candida la funcția de primar al persoanei care a pierdut actul de studii, dar care deține documente indirecte care ar proba studiile generale obligatorii (e.g. un ordin de înmatriculare la următorul nivel sau ciclu de învățământ, o scrisoare a unei autorități/instituții de învățământ) nu pot fi reținute ca temei de neconstituționalitate a prevederii contestate, implicit prin prisma eventualei omisiuni de reglementare.

26. Sub acest aspect, Curtea observă că persoana care a pierdut actul de studii poate solicita de la instituția de învățământ eliberarea duplicatului actului de studii (a se vedea articolul 17 din Codul educației). În situația în care eliberarea duplicatului nu este posibilă, titularul documentului pierdut este îndreptățit să solicite, în procedură judecătorească, constatarea faptului care are valoare juridică (a se vedea articolele 281-285 din Codul de procedură civilă), adică constatarea faptului absolvirii nivelului/ciclului de învățământ. Potrivit articolului 285 alin. (2) din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească este documentul care confirmă faptul constatat, servește temei pentru înregistrarea faptului în organele respective, după

rămânerea irevocabilă a hotărârii, fără a substitui documentul pe care aceste organe le eliberează.

27. Așadar, Curtea reține că legislația reglementează atât posibilitatea eliberării duplicatului actelor de studii pe baza registrelor de evidență și de eliberare a actelor de studii, posibilitatea recunoașterii actelor de studii eliberate până la intrarea în vigoare a Codului educației, cât și mecanismul de a demonstra faptul absolvirii studiilor generale obligatorii în cazul pierderii sau deteriorării originalului actului de studii.

28. Având în vedere considerentele menționate *supra*, Curtea reține că aspectele invocate în sesizare nu reclamă o problemă de constituționalitate prin prisma articolului 38 din Constituție.

29. De asemenea, Curtea observă că, sub aparența criticilor referitoare la încălcarea articolelor 23 și 38 din Constituție, autoarea excepției își exprimă dezacordul cu felul în care organele electorale și instanțele de drept comun au interpretat și au aplicat prevederea contestată în cazul persoanei ale cărei interese le reprezintă. În acest sens, Curtea subliniază că aspectele legate de interpretarea și de aplicarea legii în situații concrete excedează controlului de constituționalitate și reprezintă o competență a instanțelor de judecată (a se vedea DCC nr. 38 din 30 martie 2023, § 23; DCC nr. 168 din 7 decembrie 2023, § 19).

30. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 68 alin. (1) lit. j) din Codul electoral, din perspectiva omisiunii reglementării altor documente care să confirme finalizarea studiilor necesare pentru a candida la funcția de primar, ridicată de dna avocat Mariana Barașianț, în interesele dlui Leonid Umanet, parte în dosarul nr. 3a-73/2024, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 5 martie 2024
DCC nr. 8
Dosarul nr. 12g/2024